

BARTÓK BÉLA A KECSKEMÉTIK EMLÉKEZETÉBEN

Bartók Béla először 1913. február 1-én szerepelt Kecskeméten; fellépett a Kecskeméti Dalárda – most Bartók Béla-kórusa – hangversenyén. „Kuruc-estély” címen rendezte a dalárda ezt a nevezetes hangversenyt. A műsorban Bartókon kívül Moshammer Román, az operaház hárfaművésze és Basilides Mária, a Népopera énekművésznője is szerepelt. Bartók a műsor első felében a *Gyermekeknek* sorozatból játszott és *Román táncát* mutatta be. Szünet utáni számai között szerepelt a *Medvetánc*, *Este a székelyeknél*, a *két burleszk*, a *Tíz bagatell* és az *Allegro barbaro*. Az egykorú hírlap referense megemlíti, hogy a közönség részéről mutatkozó lelkes megértésnek alapjait Kacsóh Pongrác előadásai rakták le. Kacsóh kecskeméti működése alatt előadássorozatban ismertette az új zeneköltészetet és annak keretében Bartók zeneköltői művészetét.

A háború után is többször jár Kecskeméten. Az itteni zeneiskola igazgatója, M. Bodon Pál (1884–1953), a Bartók–Kodály népdalgyűjtés egyik munkatársa volt. Bartók, mint más vendég szereplő művészek is, az ő házánál szállt meg itteni hangversenyei alkalmával. Jellemző Bartók lelkiismeretességére az az anekdota, amit Bodon e sorok írójának mondott el egy alkalommal három híres zongoravirtuóz fölkészüléséről. Eszerint:

– Ha Bartók vidékre megy vendég szerepelni, a hangverseny előtt bezárkózik és gondosan áttanulmányozza műsorát. Azután a hangversenyre beállított zongorán végigpróbálja darabjait.

– Dohnányi megnézi a hangversenytermet. Néhány futamot játszik a zongorán és többet nem törődik produkciójával a hangverseny kezdetéig.

– Stefániai Imre megkérdi a helyi rendezőségtől, hogy rendben van-e minden? Ha igen, indítványozza, hogy a hangversenyig üssék agyon az időt borközlással.

Bartók első kecskeméti fellépését tizennégy év múlva, 1927-ben követi a második. Az akkor már világhírré övezett mestert nagy ünneplésben részesítik a kecskemétiak. Az egykorú referáda szerint „A bársony függöny egyik sarka félrelibben és alig venni észre, annyira fenséges szerénységgel jelenik meg a pódiumon az ősz mester vékony, frakkos alakja. A fehér hajkorona alatt fiatalos arc s a fiatal arcból még fiatalabb szemek tüze sugárzik. Teremtő zseni szuggesztív nézése ez a sugárzás. Meleg bizalmat ébreszt úgy, hogy a terem egy pillanat alatt megtelik szimpátiával.”

Bartók mint zongoraművész Mozartot, Scarlattit, Debussyt tolmácsol, és csak a hangverseny végén ad ízelítőt saját kompozícióiból; a *Medvetánc*, *Este a székelyeknél* és a *Régi táncdalok* kerül a kecskeméti régi és újabb zenehallgatók elé.

Alig két évvel később, 1929. április elején Kecskemét közönsége megint kívánta hallani. Praeklasszikus szerzőkön kívül Beethoven, Liszt, a saját művekből, az *Allegro barbaro* volt műsoron. Az egykori beszámoló íróját az ragadta meg, hogy mennyire el tudja feledtetni Bartók játéka a zongora gépi mivoltát. „Bartók Béla fölületes egyszerűséggel oldja meg a legbravúrosabb technikai feladatokat, a technikán túl a szíve eleven érzéseit igyekszik tolmácsolni. Ez teszi utólérhetetlen közvetlenné játékát, s ez szíveket megnyerő sikereinek titka.”

A következő években nagyot lendül előre Kecskemét zenei élete. A városi zeneiskola kitűnő tanári kara tartja kezében az irányítást. M. Bodon Pál igazgató szimfonikus zenekart és vonósnegyest szervez, Vásárhelyi Zoltán – Kodály tanítványa – az intézet növendékeiből kitűnő vegyeskart állít össze. A nagy múltú Városi Dalárda vezetését is átveszi. A „hírös város”-ban kerül sor Kodály- és Bartók-kórusművek ősbemutatójára. A fővárosi lapok úgy írnak ezekről a bemutatókról, hogy a kórusművészetet a fővárostól egy vidéki város hódította el, nem vidéki szinten.

1936. május elején Bartók Béla és Zathureczky Ede Kecskeméten próbát tartanak az Újkollégium disztermében a dalárdával közösen rendezendő hangversenyükből. A dalárda Kodály *Molnár Anná*-ját mutatja be, ezenkívül más Kodály, Bartók, Dowland, Orlando di Lasso, Binchois, Buxtehude, Vásárhelyi vokális-instrumentális műveket interpretálnak Magyarországon először. Kecskeméten van a sajtóbemutató. Másnap a Zeneművészeti Főiskola nagytermében az első budapesti előadás.

Bartók eddigi kecskeméti fellépései társas keretben történtek, de utolsóként nyilván tartott megjelenése a barack metropolisában már minden mást kizárva kifejezetten Bartók-ünnepség volt. Vásárhelyi Zoltán 1937. április 18-án „Éneklő Alföld” címmel Bartók-kórusok bemutatására hívta meg a kecskeméti és a szomszéd városok énekkarait. Tíz énekkar huszonegy Bartók-kórusművet mutatott be.

A vidéktől nem várt, szokatlan zenei megmozdulás a fővárosi zenei és irodalmi élet több kitűnőségét készítette arra, hogy az akkor már világhírű zeneköltőt lekísérjék Kecskemétre. A hangverseny sikerült. Az előadáson részt vételre jelentkezett énekkarok a szerző megelégedésére adták elő a komoly művészi felkészültséget megkívánó kórusműveket, köztük Bartók legszebb népdalfeldolgozásait. A sikernek országos visszhangja támadt. A fővárosi napilapok és folyóiratok részletesen foglalkoztak a kecskeméti hangversennyel.

A rendezésben oroszánrészt vállalt kecskeméti dalárdáról és neves vendégeiről a színháznak a díszletraktárral szemben levő hátsó oldalánál csoportképet is készítettek ez alkalommal. (Lásd a lap alján.) Középen ül Bartók Béla, Az első sorban Sergio Failoni, Dobrowen Isszaj neves karmesterek, Tóth Aladár, Lányi Viktor, Jemnitz Sándor zenekritikusok, Sárközy György költő ismerhetők föl. Körülöttük a dalárdának sok, még ma is élő tagja áll.

Bartók emléke ma is él Kecskeméten. Elnék még, akik hallották varázslatos zongorajátékát, akik kézírásos sokszorosításból énekeltek kórusműveinek itteni bemutatóján. Kodály szülővárosának népe a másik zeneóriás emléke előtt is hódolattal hajtja meg a tisztelet zászlaját. 1949 óta a volt Városi Dalárda, amely először hívta előadói pódiumára a nagy művészt, a Bartók Béla-kórus nevét viseli, és e névvel aratta a felszabadulás után sok-sok sikerét. A volt Kaszinó falán márványtábla hirdeti, hogy Bartók műveivel itt tört a vidéki fülekbe először a magyar nép ősi dalaiból sarjadzott új magyar muzsika. A Kaszinó – most Városi Művelődési Ház – dísztermén kívül áll az Újkollégium nagyterme is, amelynek falai szintén visszhangozták a viharzását annak a lelkesedésnek, amelyet Bartók szárnyaló zenejátéka a hallgatók szívéből elővarázsolt. Az állami zeneiskolában megvan még a zongora, amelyet itteni hangversenyein ujjai érintettek. És a fülekbe csengenek bátor szavai, amelyekkel a fasizmus szörnyűségeivel szemben még a passzív együttmaradást is megtagadta, és elvei feladása helyett inkább a holtig tartó önkéntes száműzetést választotta.

JOÓS FERENC

A Nagykőrösi és Dunamelléki Ref. Tanítóképző ifjúsági énekkara a Bartók-kórusok kecskeméti ősbemutatóján, 1938. április 18-án. A középen ülő Bartók mellett balra: Sergio Failoni, jobbra: Isszaj Dobrowen, Tóth Aladár, Jemnitz Sándor. Baloldalt áll: Sárközy György, Lányi Viktor. Jobb oldalon: Vásárhelyi Pál